

Multifunctionele ontgroning Botjeszandgat

Inrichtingsplan

Inhoud

1. Inleiding	5
1.1 Achtergrond en aanleiding	5
1.2 Ligging plangebied	5
1.3 Doel	5
2. Beleid	7
2.1 Rijksbeleid	7
2.2 Provinciaal beleid	7
2.3 Gemeentelijk beleid	9
3. Gebiedsanalyse	13
3.1 Cultuurhistorie	13
3.2 Landschap	15
3.3 Karakteristiek huidige oevers van het Botjeszandgat	17
4. Inrichtingsplan	19
4.1 Algemeen	17
4.2 Onwerppuitgangspunten	17
4.3 Randvoorwaarden en technische uitgangspunten	21
5. Inrichting oevers in de eindsituatie	23
5.1 Noordoever	25
5.2 Oostoever	27
5.3 Noordwestoever	29
5.4 Westoever	31
6. Inrichting oevers in de tijdelijke situatie	33
6.1 Algemeen	34
6.2 Noord- en Oostoever	35
6.3 Noordwestoever	35
6.4 Westoever	35
6.5 Beheer van de tijdelijke oevers	37
7. Literatuuroverzicht	39

Ligging plangebied Botjeszandgat

1. Inleiding

1.1 Achtergrond en aanleiding

De BV Zand-en Grinhandel v/h H. Rijks en Zn. Gieten, heeft het voornemen om tot een uitbreiding te komen van de zandwinning Botjeszandgat. Het betreft een uitbreiding van circa 5 ha aan de noordkant van de bestaande zandwinplas. In het Botjeszandgat wordt hoogwaardig industriezand gewonnen. Aanleiding voor de uitbreiding vormt de oeverinscharing die in 2009 aan de noordelijke oever heeft plaatsgevonden. De BV Zand-en Grinhandel v/h H. Rijks en Zn. heeft onderzoek laten uitvoeren naar het herstel van deze inscharing. Vervolgens is in overleg met de gemeente Menterwolde, de provincie Groningen en de verzekeringsmaatschappij een alternatiefplan opgesteld om de oever verder te ontzanden en deze landschappelijk in te passen en een functie te geven voor recreatie. Ten behoeve van de uitbreiding en de verdieping is een ontgrondingsvergunning nodig van de provincie Groningen. Ten behoeve van de uitbreiding is een bestemmingsplanwijziging van de gemeente Menterwolde noodzakelijk. Het huidige Bestemmingsplan Buitengebied Meeden en Zuidbroek/ Noordbroek (vastgesteld 12-03-1998 en goedgekeurd 27-10-1998) voorziet niet in de voorgenomen uitbreiding. De gronden zijn in het huidige bestemmingsplan aangeduid als "agrarische cultuurgronden (onbebouwd)". Zowel ten behoeve van de ontgrondingsaanvraag als voor de bestemmingsplanwijziging is het noodzakelijk dat er een inrichtingsplan wordt opgesteld.

1.2 Ligging plangebied

Het Botjeszandgat ligt ten zuidwesten van Noordbroek in de gemeente Menterwolde. Op onderstaand kaartje is de locatie van de huidige zandwinning en de voorgenomen uitbreiding aan de noordkant globaal aangegeven. Omdat er in het midden van de plas ook sprake is van verdieping ten opzichte van de huidige situatie wordt er voor een groter gebied een ontgrondingsaanvraag ingediend. De ontsluiting van de zandwinning vindt plaats vanaf de Botjesweg, aan de westkant van de plas.

1.3 Doel

Doel van het inrichtingsplan is primair om te komen tot een verantwoorde landschappelijke inpassing van de voorgenomen uitbreiding. Omdat de uitbreiding slechts een klein deel omvat van de veel grotere bestaande plas, is het noodzakelijk om naar het totale gebied te kijken, zodat er uiteindelijk één geïntegreerde eindsituatie ontstaat. Een belangrijke aanleiding hiertoe vormen de plannen van de gemeente Menterwolde om het Botjeszandgat in de toekomst voor een deel, een recreatieve bestemming te geven. Ten behoeve hiervan is een globale eindbeeld opgesteld voor de hele plas. De uitbreidingsplannen houden hier al rekening mee. Dit is vertaald in een concreet inrichtingsplan voor de oevers, bestaande uit profielen en bijbehorend beplantingsplan. Dit dient als basis voor de ontgrondingsaanvraag en voor de bestemmingsplanwijziging.

2. Beleid

2.1 Rijksbeleid

Nota Ruimte

In de Nota Ruimte is vermeld dat ontgroningen nodig zullen blijven, gezien de grote bouwopgave (woningen, bedrijven, wegen) voor de komende jaren en de daaraan gekoppelde behoefte aan de oppervlakedelfstoffen zand, grind en klei. Ze kunnen ingrijpende gevolgen hebben voor de basislaag, zoals aantasting van het landschap, aantasting van grondwaterstromen en schade aan natuur. De behoefte ervan kan worden beperkt door een zuinig gebruik van grondstoffen, hergebruik van bouwmaterialen en recycling van reststoffen en kan enigszins verder worden beperkt door aanwending van alternatieven en meer inzet van vernieuwbare grondstoffen (zoals hout). Echter voor circa 80% van de voorziening is Nederland vooralsnog afhankelijk van oppervlakedelfstoffen. Ondanks het feit dat het dikwijls om forse ingrepen gaat, kunnen in sommige gevallen ontwikkelingsmogelijkheden ontstaan voor waterrecreatie, wonen op of aan het water, natuurontwikkeling en uitbreiding van de waterbergingscapaciteit en eventueel andere functiecombinaties. In die gevallen kan ontgroning samengaan met een verbetering van de ruimtelijke kwaliteit.

Het ontgroningenbeleid op rijksniveau is uitgewerkt in het Structuurschema oppervlakedelfstoffen. Het beleid van de rijksoverheid met betrekking tot de grondstoffenvoorziening voor de bouw heeft tot doel, om (op een maatschappelijk verantwoorde wijze) te voorzien in de behoefte van particulieren, bedrijven en overheid aan bouwgrondstoffen, door:

- Te bevorderen dat grondstoffen zo zuinig mogelijk worden gebruikt;
- Te bevorderen dat op een verantwoorde manier zo veel mogelijk secundaire grondstoffen worden ingezet;
- Te bevorderen dat meer vernieuwbare grondstoffen worden ingezet (b.v. hout uit productiebossen);
- Te zorgen voor het tijdig winbaar zijn van een voldoende aandeel oppervlakte delfstoffen uit Nederlandse bodem in de totale "bouwgrondstoffenvoorziening".

2.2 Provinciaal beleid

Provinciaal omgevingsplan

Op 17 juni 2009 hebben Provinciale Staten het Provinciaal Omgevingsplan (POP) 2009-2013 definitief vastgesteld. De hoofddoelstelling van het provinciaal omgevingsbeleid is: Duurzame ontwikkeling, voldoende werkgelegenheid en een voor mens en natuur leefbaar Groningen met behoud en versterking van de kwaliteiten van de fysieke omgeving, waarbij toekomstige generaties voldoende mogelijkheden houden om zich te ontplooiën. De drie centrale uitgangspunten van het POP zijn:

- Werken aan een duurzame leefomgeving;
- Eigen karakter handhaven en versterken;
- Sterke steden en vitaal platteland.

Hieronder is weergegeven welke beleidsaspecten van belang zijn voor de ontwikkeling van het Botjeszandgat.

Landschappelijke kwaliteit en kernkarakteristieken

Een hoge ruimtelijke kwaliteit van de leefomgeving draagt bij aan de leefbaarheid en is ook vanuit het oogpunt van duurzaamheid en als cultureel erfgoed van belang. Ruimtelijke kwaliteit heeft bovendien een economische waarde. De herkenbaarheid, identiteit, sfeer en allure van een gebied bepalen mede de aantrekkelijkheid ervan als woon- en werkomgeving. De provincie streeft daarom naar een goed ingericht en verzorgd landschap, met duurzaam behoud van de kernkarakteristieken van de verschillende landschapstypen. Daarvoor zijn nodig:

- Behoud en versterking van karakter, diversiteit en belevingswaarde van het landschap;
- Behoud en versterking van de cultuurhistorische, ecologische, archeologische en aardkundige waarden van het landschap;
- Toevoegen van kwaliteit aan het landschap bij ruimtelijke ontwikkelingen.

Bij nieuwe ingrepen in het landschap moet het streekeigen karakter van het gebied als vertrekpunt genomen worden. Het versterken van het eigen karakter van Groningen is dan ook een centraal uitgangspunt in het omgevingsbeleid. Kernkarakteristieken zijn fysiek van aard en bestaan uit de landschappelijke en cultuurhistorische elementen die voor een gebied kenmerkend zijn. Het zijn de essentiële elementen en kenmerken van landschappen.

De provincie wil deze kernkarakteristieken beschermen, beheren en waar mogelijk versterken. Dit betekent dat ontwikkelingen die druk op deze karakteristieken veroorzaken, of die hier schadelijk voor kunnen zijn, ruimtelijk zorgvuldig ingepast moeten worden. Een aantal karakteristieken worden beschermd via de provinciale omgevingsverordening omdat ze van essentieel belang voor de provincie zijn. Het Botjeszandgat maakt deel uit van het landschapstype “wegdorpenlandschap op de overgang zand/veen/klei”. De te beschermen kernkarakteristieken zijn: groene dorpslinten, grootschalige openheid, duisternis en stilte.

Ontgrondingen

De winning van delfstoffen is onontbeerlijk voor de economie. In de diepe ondergrond worden gas, olie en zout gewonnen. Daarnaast worden als bouwgrondstoffen ook de oppervlakedelfstoffen zand en klei gewonnen. Provincies moeten, afhankelijk van de voorraden, zoveel mogelijk voorzien in hun eigen behoefte aan bouwgrondstoffen. Een zuinig en duurzaam gebruik van de voorraden is daarom geboden. Op of nabij winplaatsen van delfstoffen mogen geen ontwikkelingen plaatsvinden die deze winning blijvend onmogelijk maken. Delfstoffenwinning kan negatieve effecten veroorzaken voor de omgeving, zoals bodemdaling en aantasting van het landschap.

Ontgrondingen hebben vaak ingrijpende gevolgen voor het landschap. Daarom is het beleid van de provincie om de zand- en kleiwinning te concentreren in een aantal regionale winplaatsen. Deze krijgen na beëindiging van de winning een bestemming (bijvoorbeeld natuur en recreatie) op basis van beëindigingsplannen die in overleg met gemeente en waterschap worden opgesteld. De definitieve eindbestemming voor een aantal van deze winplaatsen staan in onderstaande tabel vermeld. De zandwinning Uiterburen, Zuidbroek (Menterwolde) betreft het Botjeszandgat.

Regionale winningen	Eindbestemming
<i>Zandwinningen</i>	
Strandheem, Opende (Grootegast)	Recreatie en natuur(ontwikkeling) op en langs de oeverstrook
Borgmeren, Harkstede (Slochteren)	Recreatie/woningbouw en natuur langs de overige oevers en op delen van het water
Uiterburen, Zuidbroek (Menterwolde)	Recreatie
Heeresveld (Pekela)	Natuur en recreatief medegebruik op de oevers
Sellingerbeetse (Vlagtwedde)	Natuur en dagrecreatie
<i>Kleiwinningen</i>	Landbouwkundig gebruik of natuurontwikkeling moet mogelijk zijn

Op basis van het rijksbeleid, dat uitgaat van marktwerking, wordt nadrukkelijk ruimte geboden voor combinaties van zand- of kleiwinning met projecten voor bijvoorbeeld natuurontwikkeling, recreatie, wonen aan het water of waterberging. Ruimtelijke kwaliteit en multifunctionaliteit zijn belangrijke toetsingskaders voor nieuwe vergunningaanvragen voor ontgroningen. Om een zuinig gebruik van grondstoffen te stimuleren, worden geen nieuwe vergunningen voor ontgroningen verleend die uitsluitend zijn gericht op de winning van primaire bouwgrondstoffen. De bestaande regionale winplaatsen blijven hun functie voor de regionale bouwgrondstoffenvoorziening voorlopig wel vervullen.

Recreatie

Het toeristisch bedrijfsleven wordt ruimte geboden voor nieuwe investeringen. De cultuurhistorisch, archeologisch en landschappelijk waardevolle objecten en de natuurterreinen die in de afgelopen decennia zijn aangelegd, vormen een stevige basis voor dergelijke investeringen. De provincie wil dit kapitaal de komende jaren verder vergroten, onder meer met subsidies uit de regioprogramma's.

Er worden veel mogelijkheden gezien voor wandel- en fietsroutes. Verder mogen er nieuwe parken met recreatiewoningen ontwikkeld worden, mits dit niet strijdig is met beleid en regelgeving voor natuur en landschap of met het ruimtelijk beleid. Het verdient de voorkeur om nieuwe parken te situeren in toeristisch aantrekkelijke gebieden, zodat die een extra impuls krijgen. Een goede landschappelijke inpassing is noodzakelijk.

Provinciale Nota "Zand in Balans"

In de Provinciale Nota Zand in Balans, bouwstenen voor een evenwichtig ontgroningenbeleid, vastgesteld, 29 september 1998, staat voor de regionale zandwinplaats Uiterburen, een planologische reservering aangeduid aan de noordkant. Dit betreft de grond ten oosten van de aardgaswinlocatie.

2.6 Gemeentelijk beleid

De gemeente Menterwolde heeft met betrekking tot de ontwikkeling van het Botjeszandgat geen specifiek vastgesteld beleid. De gronden die noodzakelijk zijn voor de uitbreiding aan de noordkant van de zandwinning staan in het vigerende bestemmingsplan buitengebied aangeduid als "agrarische cultuurgronden (onbebouwd)". Dit betekent dat er een bestemmingsplan wijziging moet plaatsvinden ten behoeve van de bestemming zandwinning.

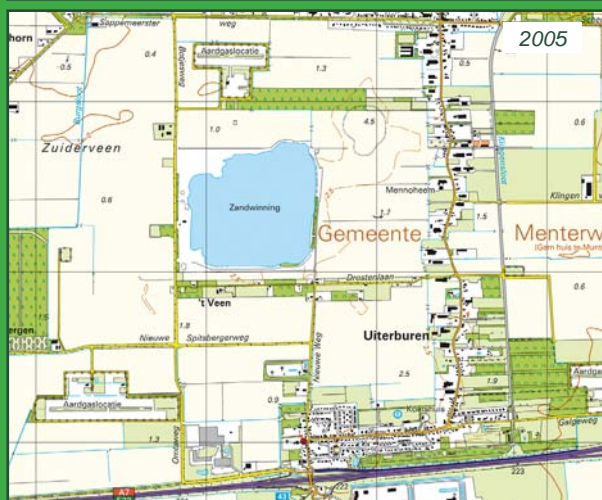
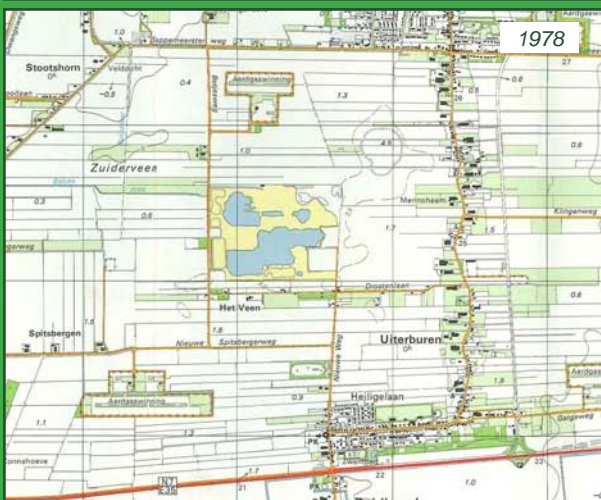
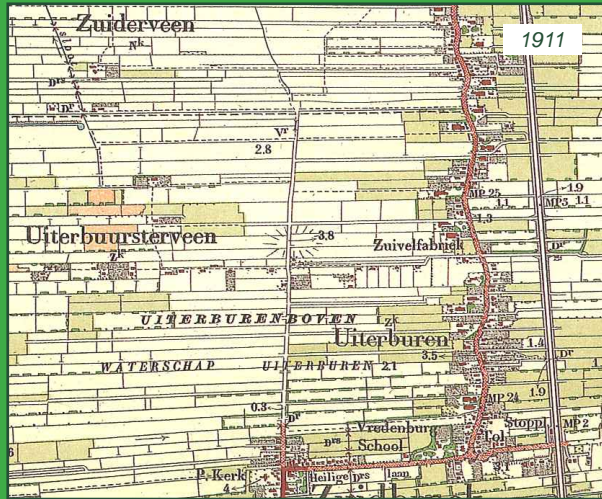
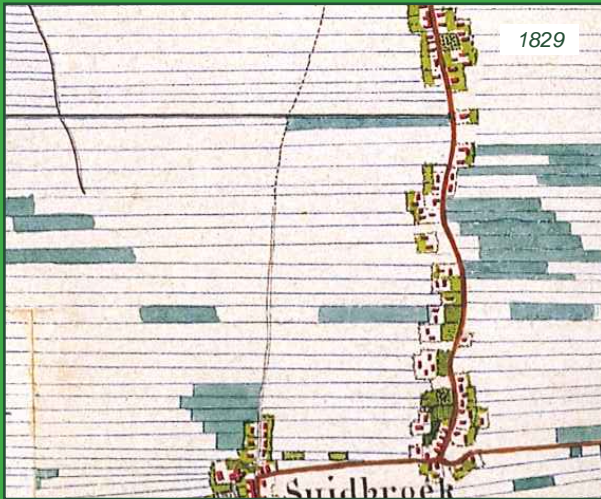
Landschapsvisie Zuidbroek- noord

De gemeente Menterwolde heeft recentelijk een landschapsvisie op laten stellen door het bureau HKB Stedenbouwkundigen: Landschapsvisie Zuidbroek-noord, gemeente Menterwolde, concept 17 januari 2011. Het doel van deze visie is om “te dienen als landschappelijke onderlegger en om een ruimtelijk kader te bieden voor zowel een goede inpassing voor regionale functies, als om het recreatieve programma ruimtelijk gezien in samenhang met het dorp en het landschap in te passen”.

“Met deze visie wil de gemeente de economische ontwikkeling van Zuidbroek en de regio een nieuwe impuls geven”.

Met betrekking tot het Botjeszandgat wordt in de landschapsvisie aangegeven dat de gemeente het voornemen heeft om de plas, na afronding van de zandwinning, te transformeren naar een recreatieplas. In de visie worden voorstellen gedaan om het Botjeszandgat door middel van oostwest lopende groenstructuren en recreatieve verbindingen aan te laten sluiten op het bebouwingslint van Zuidbroek-Noordbroek. Voor de locatie zelf wordt voorgesteld om de recreatieve mogelijkheden te verbeteren door de plas beter toegankelijk te maken en door bosschages te kappen. In verband met de diepte van de plas en de inbressing wordt het realiseren van veilig zwemwater als te duur en te complex gezien. Ten behoeve hiervan wordt voorgesteld om ten westen van de Botjesweg nieuw zwemwater te creëren.

Het landschap door de loop van de tijd

3. Gebiedsanalyse

Om tot een goede landschappelijke inpassing van het Botjeszandgat te komen wordt onderstaand een beknopte analyse gemaakt van het gebied. Hierbij wordt gekeken naar de kernkarakteristieken van het landschap en naar relevante cultuurhistorische aspecten. Op niveau van de locatie wordt aan de hand van foto's een korte beschrijving gegeven van de huidige karakteristiek van de oevers

3.1 Cultuurhistorie

Het gebied rondom het Botjeszandgat maakt deel uit van een oud veenontginningslandschap. Het maakt geografisch deel uit van het Wold-Oldambt. Deze wolden(veengebieden) zijn vanaf de 13de eeuw massaal in ontginning genomen. Dit gebeurde oorspronkelijk vanaf de buitenranden van het veen, maar men trok steeds verder het gebied in. De meeste dorpen in het Wold-Oldambt zijn dan ook in de loop van de tijd verplaatst. Dit geldt ook voor het wegdorp Noordbroek-Zuidbroek, die op een hogere grondmorenerug is gesticht. Het Wold-Oldambt kende in de 13de eeuw een grote bloeiperiode. De monumentale oude kerkgebouwen, zoals de Petruskerk in Zuidbroek getuigen hier nog van. Het dorp Zuidbroek is later nog een keer in westelijke richting verplaatst. Dit is te zien aan de bajonetachtige verspringing in de weg ter hoogte van de kerk.

De kaartjes hiernaast geven een beeld van het landschap door de loop van de tijd. Goed is te zien dat de oorspronkelijke smalle kavels in de loop van de tijd zijn verdwenen door schaalvergroting in de landbouw. De oorspronkelijke ontginningsrichting, oost-west, is nog wel herkenbaar. Alleen de smalle strook net ten zuiden van het Botjeszandgat, aan weerszijden van de Drostenlaan, heeft nog de oorspronkelijke kavelbreedte. Op de kaart van 1911 is goed te zien dat er toen langs de Drostenlaan ook al sprake was van een aantal bebouwde erven. De Drostenlaan liep toen wel verder in westelijke richting door tot aan een boscomplex bij Spitsbergen. Ten noorden van de Drostenlaan bevonden zich in die periode ook nog enkele erven, ter plaatse van de huidige plas.

Vanaf circa 1960 is het gebied aanzienlijk veranderd. Mede door de aardgaswinning is het gebied beter ontsloten. De Botjesweg is ook in de jaren zestig aangelegd. Op de kaart van 1968 is tevens de eerste aanzet tot de zandwinning herkenbaar. De ontsluiting van de plas vond toen plaats vanaf de oostkant. Een restant van deze weg is nu nog aanwezig langs de zuidoost oever van de plas.

Open landschap aan noordkant van de zandwinning

Oost-west lopende strook langs de Drostenlaan

Reliëf richting Noorbroek

Botjesweg en afscherpende beplanting langs Botjeszandgat

Aardgaslocatie ten noorden van de zandwinning

Productiebos aan noordkant van de zandwinning

De kernkarakteristieken van het landschap

3.2 Landschap

Het landschap rondom het Botjeszandgat maakt deel uit van het landschapstype “Wegdorpenlandschap op de overgang van zand en veen”. Dit landschapstype strekt zich globaal uit tussen Veendam en Delfzijl. Het langgerekte bebouwingslint van Noordbroek-Zuidbroek is een kenmerkend voorbeeld van een wegdoorp. Het dorp ligt op een hogere zandrug. Het Botjeszandgat ligt in een veenontginningsgebied.

De kernkarakteristieken van het landschap zijn:

- het open karakter;
- de overheersende oost-westrichting in de verkaveling (oude ontginningsrichting);
- het reliëf van de hogere zandrug aan de oostkant van de plas;
- het dicht bebouwingslint van het wegdoorp.

Naast de hierboven beschreven kernkarakteristieken, die van oudsher verbonden zijn aan dit landschapstype, zijn rondom het Botjeszandgat een aantal relatief recente toevoegingen in het landschap die sterk bepalend zijn voor de beeldvorming en de ruimtelijke opbouw. Dit zijn ondermeer:

- de noord-zuid lopende Botjesweg waarvan de richting geaccentueerd wordt door de wegbeplanting;
- de aardgaslocaties met installaties zowel net ten noorden van de zandwinning als ten zuidwesten;
- de rechthoekige percelen productiebos, zowel aan de noordkant van de zandwinning als ten westen bij Spitsbergen;
- de afscherpende beplanting rondom het Botjeszandgat.

▶ Noordoever

▶ Oostoever

▶ Zuidoever

▶ Westoever

De karakteristiek van de huidige oevers

3.3 Karakteristiek huidige oevers van het Botjeszandgat

De huidige oevers rondom het Botjeszandgat kenmerken zich door een grote variatie in beeld. Aan de hand van foto's hiernaast volgt onderstaand per oever een korte karakteristiek.

Noordoever

- open karakter;
- ter plaatse van bres een stijlrand;
- aan de westkant hoge gronddepots;
- de oever maakt deel uit van het bedrijfsterrein en is niet openbaar toegankelijk.

Oostoever

- een rietkraag van sterk wisselende breedte;
- afwisselend open en dicht;
- hoge, grazige taluds;
- plaatselijk dichte beplantingsstroken;
- oever ontsluit tevens deel van aangrenzende akkerland;
- ontsluiting aan de zuidkant via oude asfaltweg.

Zuidoever

- een rietkraag van sterk wisselende breedte;
- afwisselend open en dicht;
- spontane ontwikkeling van beplanting;
- de oever ligt lager dan het aangrenzende akkerland;
- toegankelijk via een spontaan ontstaan "struinp pad".

Westoever

- plaatselijk een relatief smalle rietkraag;
- afwisselend open en dicht;
- deels bedrijfs- en installatierrein en niet toegankelijk;
- dichte afschermdende beplantingsstrook langs Botjesweg;
- restanten van oud betonpad en schuur;
- aan zuidkant liggen verschillende gronddepots;
- plaatselijk spontane ontwikkeling van beplanting.

Inrichtingsplan, concept 4 juli 2011

4. Inrichtingsplan

4.1 Algemeen

In de voorgaande hoofdstukken zijn de relevante beleidsaspecten, ontwikkelingen en kernkarakteristieken van het gebied beschreven. In dit hoofdstuk wordt dit vertaald in de gewenste ruimtelijke en functionele ontwikkeling voor het Botjeszandgat.

Ten behoeve hiervan is voor de totale plas een globaal inrichtingsplan opgesteld en zijn voor de oevers waar de ontgrondingsaanvraag betrekking op heeft, gedetailleerde plannen opgesteld in de vorm van maatvast oeverprofielen (zie hoofdstuk 5). Tevens zijn voor deze oevers tijdelijke oeverprofielen opgesteld, die betrekking hebben op de periode ten tijde van de zandwinning (zie hoofdstuk 6). Voor de totale plas gaat het om een globale visie. Hierin zijn namelijk ook de oevers opgenomen die geen deel uitmaken van de ontgrondingsaanvraag. Dit betreft de zuidkant van de plas, waar de gemeente Menterwolde, in de zuidwesthoek, op korte termijn veilig zwemwater wil realiseren. Op het globale inrichtingsplan zijn voor de west- en noordwestoever potentiële toekomstige ontwikkelingen opgenomen die pas na afronding van de zandwinning hun beslag kunnen krijgen. Het is nu niet mogelijk en ook niet wenselijk om precies vast te leggen hoe dan de invulling van het gebied moet zijn. Er kan nu slechts een richting aangegeven worden, waarbij er ruimte moet zijn, om te zijner tijd, tot een nadere invulling te komen, afgestemd op de dan geldende wensen en inzichten. Dit heeft betrekking op de locatie van het huidige werkeiland en het bedrijfsterrein waar in de toekomst een survivaloever komt en mogelijk een centrale recreatieve voorziening met bijbehorende parkeervoorzieningen. Het grondwerk voor de survivaloever, zoals het graven van de ondiepe waterpartijen en de aanleg van de eilanden, valt onder de eindafwerking van de oevers in het kader van de ontgroning. Met de gemeente Menterwolde is afgesproken dat de realisatie hiervan na afronding van de zandwinning zal plaatsvinden. De gedetailleerde invulling van de survivaloever maakt geen onderdeel uit van de ontgrondingsaanvraag. Het globale inrichtingsplan is opgesteld op basis van een aantal uitgangspunten

4.2 Onwerpuitgangspunten

De belangrijkste algemene uitgangspunten voor het ontwerp zijn:

- komen tot een maatschappelijke meerwaarde van de plas met oevers, waarbij recht wordt gedaan aan alle voor deze locatie relevante functies;
- de functies moeten elkaar goed verdragen en waar mogelijk elkaar versterken;
- er dient sprake te zijn van een multifunctioneel karakter. Het gaat hierbij om zandwinning, recreatie, natuur- en landschapswaarden;
- de kernkarakteristieken van het gebied dienen behouden en waar mogelijk versterkt te worden;
- rekening houden met de waarden die zich in de loop van de tijd langs de oevers van de plas ontwikkeld hebben;
- aansluiting zoeken bij ontwikkelingen die in het gebied spelen;
- veilig zwemwater dient bij voorkeur op korte termijn realiseerbaar te zijn.

4.3 Randvoorwaarden en technische uitgangspunten

► *gasleiding*

Aan de noordwestkant van de zandwinning loopt een grote gasleiding van de NAM. In overleg met de NAM is bepaald dat er vanuit het hart van de leiding aan weerszijden een strook van minimaal 5 meter vrij moet blijven. Op deze strook rust zakelijk recht van de NAM. De NAM heeft verder aangegeven geen moeite te hebben met de aanleg van de ondiepe waterpartijen ten behoeve van de survival-oever.

► *externe veiligheid*

Aan de westkant van de plas, onder de groenstrook, loopt een condensaatleiding van de NAM. Met betrekking tot de externe veiligheid geldt voor deze leiding dat er een afstand van 24.3 meter aangehouden moet worden tot een locatie waar zich groepen mensen op houden.

Aan de zuidkant van de plas loopt een leidingstraat van de NAM. Hiervoor geldt een afstand van 45 meter ten opzichte van een groepslocatie.

► *stabiliteit/oeveropbouw/veiligheidsmarges*

Met het oog op de stabiliteit en veiligheidsmarges is bij het ontwerp van de oevers uitgegaan van de volgende afstanden vanaf de kadastrale grens tot aan de insteek van de plas:

- Noordoever: minimaal 15 meter;
- Oostoever: minimaal 6 meter;
- Noordwestoever: minimaal 45meter vanuit het hart van de gasleiding.
- Vanaf de insteek gaat het talud met een helling 1:3 naar beneden tot aan -0.50.
- Vanaf het niveau -0.50 loopt het talud met een helling van 1:10 af naar -2.50.

Er is in de profielen vanuit gegaan dat het waterpeil in de plas gemiddeld op -1.00 staat en dat de maaiveldhoogte gemiddeld 1.65 is. Alle bovengenoemde hoogtematen zijn ten opzichte van NAP.

► *natuur*

Uit veldonderzoek (juni 2011) is gebleken dat er zich overwegend algemeen in Nederland voorkomende natuurwaarden voordoen op plaatsen waar in verband met de ontgroning wijzigingen gaan optreden aan de oevers. Het gaat met name om rietkragen, gecombineerd met opslag van struiken en om grazige vegetaties van schrale omstandigheden.

Een uitzondering hierop vormt de huidige noordoever ter plaatse van de oeverinscharing. In de daar ontstane stijlwand heeft zich een kolonie oeverzwaluwen gevestigd. Verder is de zuid- en zuidwestoever met riet en struweel van belang voor o.a. broedvogels zoals de kleine karekiet.

5. Inrichting oevers in de eindsituatie

Onderstaand wordt per oever een beschrijving gegeven van het eindbeeld, dit is na afronding van de zandwinactiviteiten. Per oever wordt ingegaan op de volgende aspecten:

- landschap;
- natuur;
- recreatie.

Het ligt in de bedoeling om het Botjeszandgat na afronding van de zandwinning over te dragen aan de gemeente Menterwolde, die dan ook de verantwoordelijkheid op zich neemt voor het beheer van het gebied.

5.1 Noordoever
Landschap

De noordoever loopt parallel aan de overheersende oost-west landschapsrichting. De oever grenst ruimtelijk aan het boscomplex ten oosten van de aardgaslocatie.

In de huidige situatie wordt de landschapsrichting door het boscomplex geaccentueerd. Het betreft hier echter een productiebos dat op een bepaald moment gekapt gaat worden. Bij de inrichting van de oever is hiermee rekening gehouden. Het ontwerp voorziet in het aanbrengen van een rij opgaande bomen (zomereiken) en een strook dichte inheemse beplanting langs de insteek. Deze strook bestaat uit bramenstruweel die gedeeltelijk doorgeplant wordt met sleedoorn, hazelaar en vuilboom. Om zicht op de plas te houden vanaf de oever, wordt deze beplanting in een strak ritme onderbroken (zie hoofdstuk 6, Inrichting tijdelijke oevers). De soortenkeuze is afgestemd op de droge schrale oevers en op de meerwaarde voor vogels en insecten.

Het talud bestaat in aansluiting op de oostoever uit grazige vegetatie en er wordt op de overgang van de waterlijn een brede rietkraag aangebracht. Ten behoeve van de bereikbaarheid van de agrarische percelen aan de oostkant van de zandwinning voorziet het plan in een obstakelvrije zone van 8 tot 10 meter breed waarbinnen een zandpad is gelegen.

Tussen de noordoever en het boscomplex loopt een bestaande brede waterschapssloot, met aan weerszijden onderhoudsstroken. In het oostelijk deel van de uitbreidingslocatie komen enkele bestaande sloten te vervallen. Hier zal, ter compensatie, binnen het profiel van de noordoever een nieuwe sloot met een overeenkomstig profiel worden gegraven.

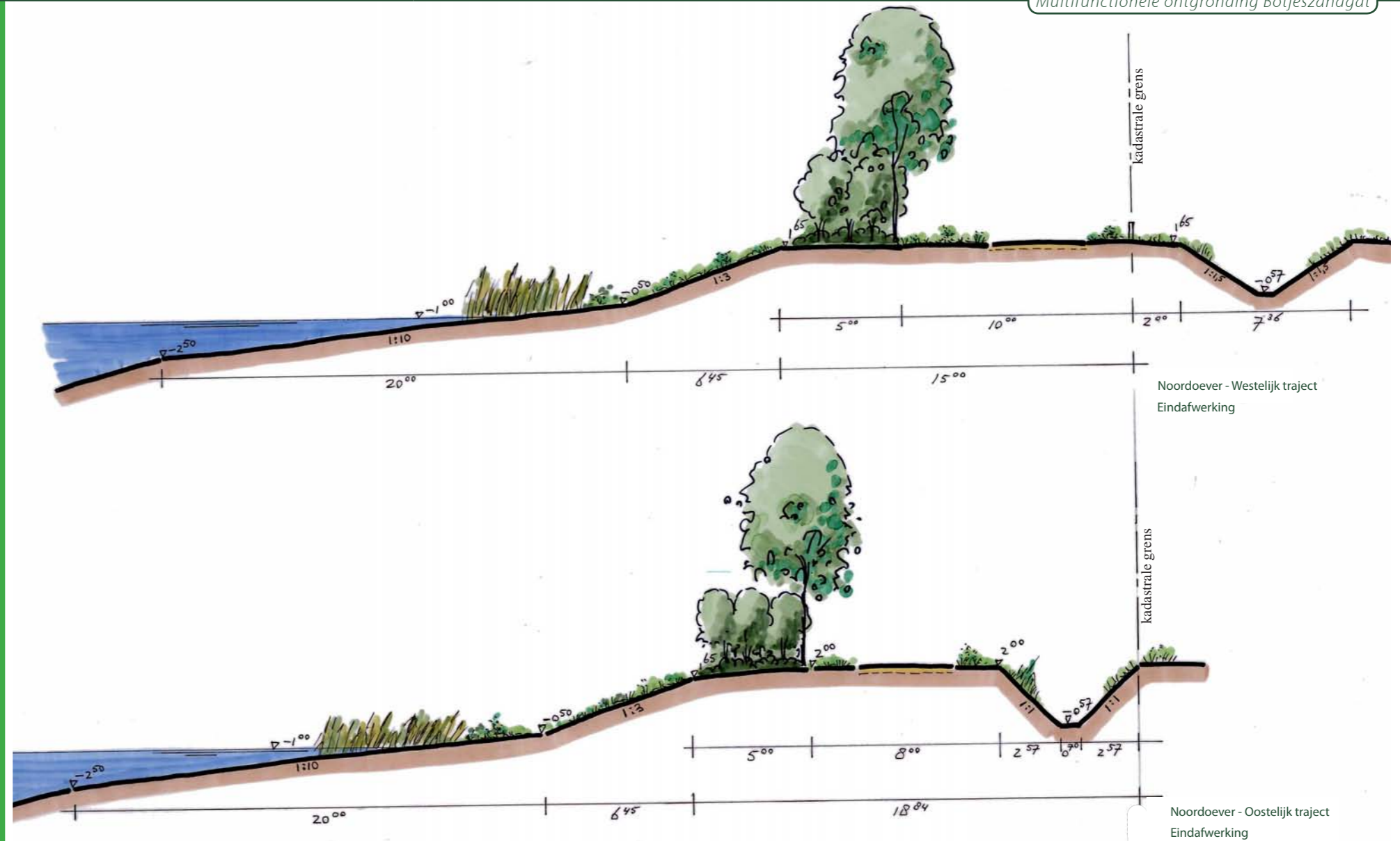
Ten behoeve van het onderhoud door het waterschap van de bestaande sloot wordt een dam met duiker gerealiseerd tussen de bestaande sloot en de nieuw te graven sloot, zodat het waterschap hier kan keren met het onderhoudsmaterieel.

Natuur

De strook inheemse beplanting en de rietkraag kunnen op termijn een goed milieu vormen voor bosrand-, water- en moerasvogels. De grazige vegetatie op de schrale oevers is interessant voor vlinders en insecten.

Recreatie

Ten tijde van de zandwinning maakt deze oever deel uit van het ontgrondingssterrein en is de oever, met uitzondering van passerende agrariërs, niet openbaar toegankelijk voor derden. Na afronding van de zandwinning kan, in aansluiting op gemeentelijke plannen, deze oever mogelijk een functie krijgen voor recreatie.

Noordoever
eindsituatie

5.2 Oostoever Landschap

De oostoever grenst aan het open akkerland dat doorloopt tot aan het bebouwingslint van Uiterburen. Opvallend is de hoge kop in het landschap richting Noordbroek.

Omdat de oever haaks op de landschapsrichting is gelegen is er voor gekozen om de oever niet ruimtelijk te accentueren, maar om deze open te houden.

De opbouw van het profiel met taludhellingen sluit aan op het bestaande talud aan de oostkant van de plas.

Het vlakke gedeelte van de oever wordt grotendeels in beslag genomen door een zandpad ter ontsluiting van de aangrenzende landerijen. In aansluiting op de bestaande oever, voorziet het ontwerp in grazige taluds en een brede rietkraag op de waterlijn. Evenals bij de noordoever zal hier, ter compensatie van de te vervallen sloten, binnen het profiel van de oostoever een nieuwe sloot worden gegraven. Ook hier geldt dat de nieuwe sloot gedimensioneerd is overeenkomstig de te vervallen sloot.

Ten behoeve van de bereikbaarheid van het aangrenzende perceel van Ten Rae, wordt een dam met duiker aangelegd.

Natuur

De grazige vegetatie op de schrale oevers is interessant voor vlinders en insecten.

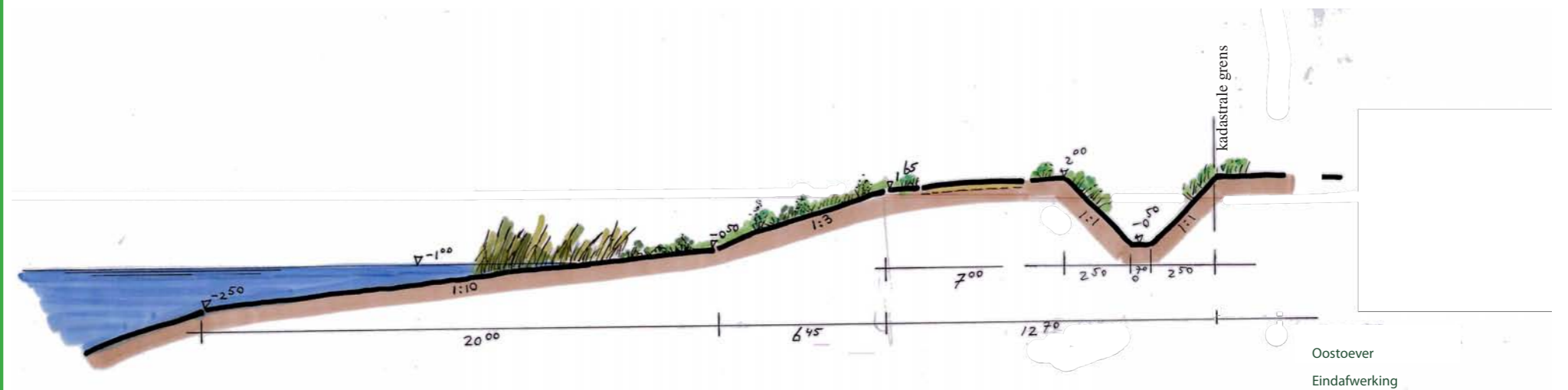
De brede rietkraag vormt schuil en nestgelegenheid voor water- en moerasvogels.

Tijdens de uitvoering van de definitieve oeverinrichting zal bekeken worden of hier langs de oever een mogelijkheid is om nestgelegenheid voor oeverzwaluwen te creëren. Hierbij kan bijvoorbeeld gedacht worden aan een steilwand of aan een gronddepot.

Recreatie

Ten tijde van de zandwinning maakt het noordelijk deel van deze oever deel uit van het ontgrondingsterrein en is de oever, met uitzondering van passerende agrariërs, niet openbaar toegankelijk voor derden.

Na afronding van de zandwinning kan, in aansluiting op gemeentelijke plannen, deze oever mogelijk een functie krijgen voor recreatie.

Oostoever
eindsituatie

5.3 Noordwestoever

Landschap

De schuin door het landschap lopende begrenzing van de noordwestoever is bepaald door het tracé van de daar aanwezige grote gasleiding. Om deze, voor het landschap vreemde richting, niet te benadrukken is er voor gekozen om hier geen hoog opgaande beplanting aan te brengen.

Ten tijde van de zandwinning wordt de oever deels benut als installatie- en depotterrein.

Na afronding van de zandwinning zal de oever ingericht worden tot survivaloever. Het grondwerk hiervoor, onder andere bestaand uit het graven van ondiep water en het aanbrengen van de eilandjes, maakt deel uit van de eindafwerking in het kader van de ontgrondingsvergunning.

Om te voorkomen dat de survivaloever als zwemoever gaat functioneren wordt aan de plaszijde bramenstruweel, riet en stortsteen aangebracht.

De oever wordt ingezaaid met gras.

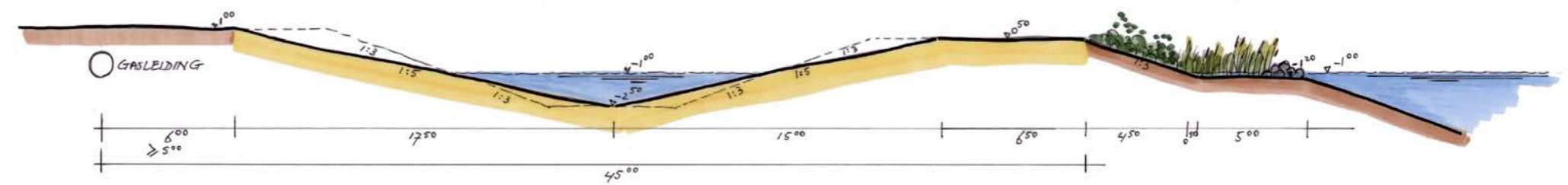
Natuur

Omdat deze oever tijdens de zandwinning voor een groot deel bestaat uit installatieterrein en depots en in de toekomst een recreatieve functie als survivaloever gaat krijgen, is het niet te verwachten dat hier sprake zal zijn van veel natuurwaarden.

Recreatie

Ten tijde van de zandwinning maakt deze oever deel uit van het ontgrondingsterrein. Er bevinden zich hier o.a. installaties en depots, en is de oever niet openbaar toegankelijk voor derden.

De eindafwerking van de oevers is er op gericht dat na afloop van de zandwinning hier een speel- en survivaloever kan gaan ontstaan.

Noordwestoever
Eindafwerking

Noordwestoever
eindsituatie

5.4 Westoever Landschap

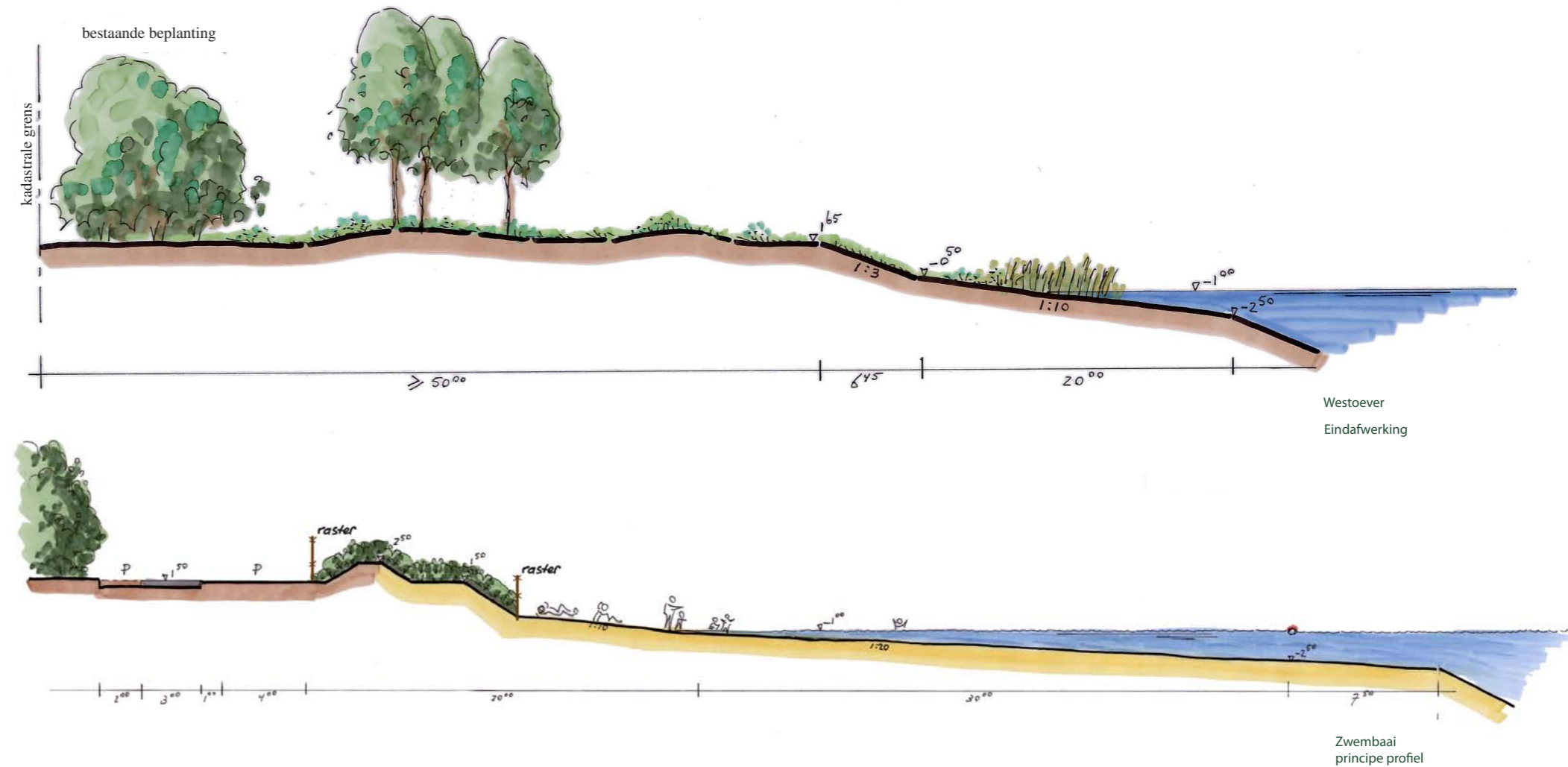
Deze oever loopt evenwijdig met de Botjesweg. Door de gemeente Menterwolde worden hier op korte termijn voorzieningen voor de dagrecreatie gerealiseerd. Het gaat hierbij met name om veilige zwemmogelijkheden. Ten behoeve hiervan wordt in de zuidwesthoek, deels op grond van de gemeente, een veilige zwembai met zwemwater tot maximaal 1.50 meter diep gegraven met een onderwatertalud van 1:20. Het noordelijk deel van de westoever zal na afronding van de zandwinning afgewerkt worden als een open grazige oever met een parkachtige sfeer met microreliëf. Er worden losse boomgroepen (zomereiken en essen) aangebracht en de oever wordt ingezaaid met gras. In het kader van het beheer en onderhoud, is het wenselijk om, na afronding van de zandwinning, in de huidige dichte beplantingsstrook langs de Botjesweg, plaatselijk openingen aan te brengen. Op deze wijze ontstaan er vanaf de Botjesweg fraaie doorzichten naar de plas en wordt de oever tevens aan de anonimiteit onttrokken wat de sociale veiligheid ten goede komt. De locatie van de openingen kan gerelateerd worden aan de kavelbegrenzings in het aansluitende landschap, zodat het landschapsritme wordt geaccentueerd. Eén en ander dient in overleg met Staatsbosbeheer, die grotendeels eigenaar is van de groenstrook, te gebeuren.

Natuur

Omdat deze oever tijdens de zandwinning voor een groot deel bestaat uit installatierrein en depots en er aan de zuidkant sprake is van dagrecreatieve invulling, is het niet te verwachten dat hier sprake zal zijn van ontwikkeling van veel natuurwaarden.

Recreatie

Het noordelijk deel van de westoever maakt gedurende de zandwinningsperiode deel uit van het ontgrondingssterrein en is niet openbaar toegankelijk. Het zuidelijk deel zal op korte termijn een functie krijgen als zwemoever. Het voornemen is om in de zomer van 2011 een veilige zwembai te realiseren.

Westoever
eindsituatie

6. Inrichting oevers in de tijdelijke situatie

6.1 Algemeen

In het voorgaande hoofdstuk is beschreven hoe de oevers na afronding van de zandwinning er uit komen te zien.

In dit hoofdstuk wordt beschreven hoe de oevers er uit zien ten tijde van de zandwinning. Dit betreft dus een tijdelijke situatie.

Uitgangspunten voor de inrichting van de tijdelijke oevers zijn:

- zoveel mogelijk aansluiten bij de eindsituatie;
- de tijdelijke oever moet bijdragen aan de stabiliteit van de oever in de eindsituatie;
- de zandwinner is verantwoordelijk voor het beheer van de tijdelijke oevers;
- de oevers moeten efficiënt te onderhouden zijn, zodat een verzorgd beeld praktisch mogelijk is en dat er geen zaden van ongewenste kruiden (distels e.d.) in de aangrenzende landerijen terecht komen;
- de rietkraag moet zich goed kunnen ontwikkelen, zodat deze uiteindelijk een stabiele vooroever gaat vormen.

6.2 Noord- en oostoever

Voor de noord- en de oostoever geldt een zelfde principe-inrichting van de tijdelijke oevers.

Ter plaatse van de toekomstige rietkraag wordt het maaiveld afgegraven tot op het niveau van het waterpeil van de plas (-1.00), zodat een diepe geul ontstaat. Het talud aan de landzijde wordt afgegraven met een talud 1:3, overeenkomstig de definitieve oeverafwerking. Het (tijdelijke) talud aan de plaskant wordt 1:1. De bodembreedte van de geul verloopt, eveneens in aansluiting op de definitieve oever, met een helling van 1:10 van -0.50 naar -1.20. Hier ontstaat een drassige zone waarin riet aangeplant wordt. De taluds worden ingezaaid met een grasmengsel voor schrale milieus, bijvoorbeeld een B3-mengsel. Op het definitieve talud (1:3) dient dit dun ingezaaid te worden zodat er openheid in de grasvegetatie ontstaat, waardoor andere (bloemrijke) kruiden zich kunnen vestigen.

Langs de noordoever wordt tevens over de hele lengte een 5 meter brede strook met bramenstruweel aangeplant. Deze strook wordt in een strak ritme doorgeplant met sleedoorn, hazelaar en vuilboom. Het doorplanten betreft steeds een lengte van 20 meter afgewisseld met open stukken van 30 meter waar alleen bramen staan. De struiken worden geplant in drie rijen waarbij de buitenste rijen uit 100% sleedoorn bestaan. De middelste rij bestaat uit 50% hazelaar en 50% vuilboom. De plantafstand van zowel de struiken als het bramenstruweel is 1.50 x 1.50m.

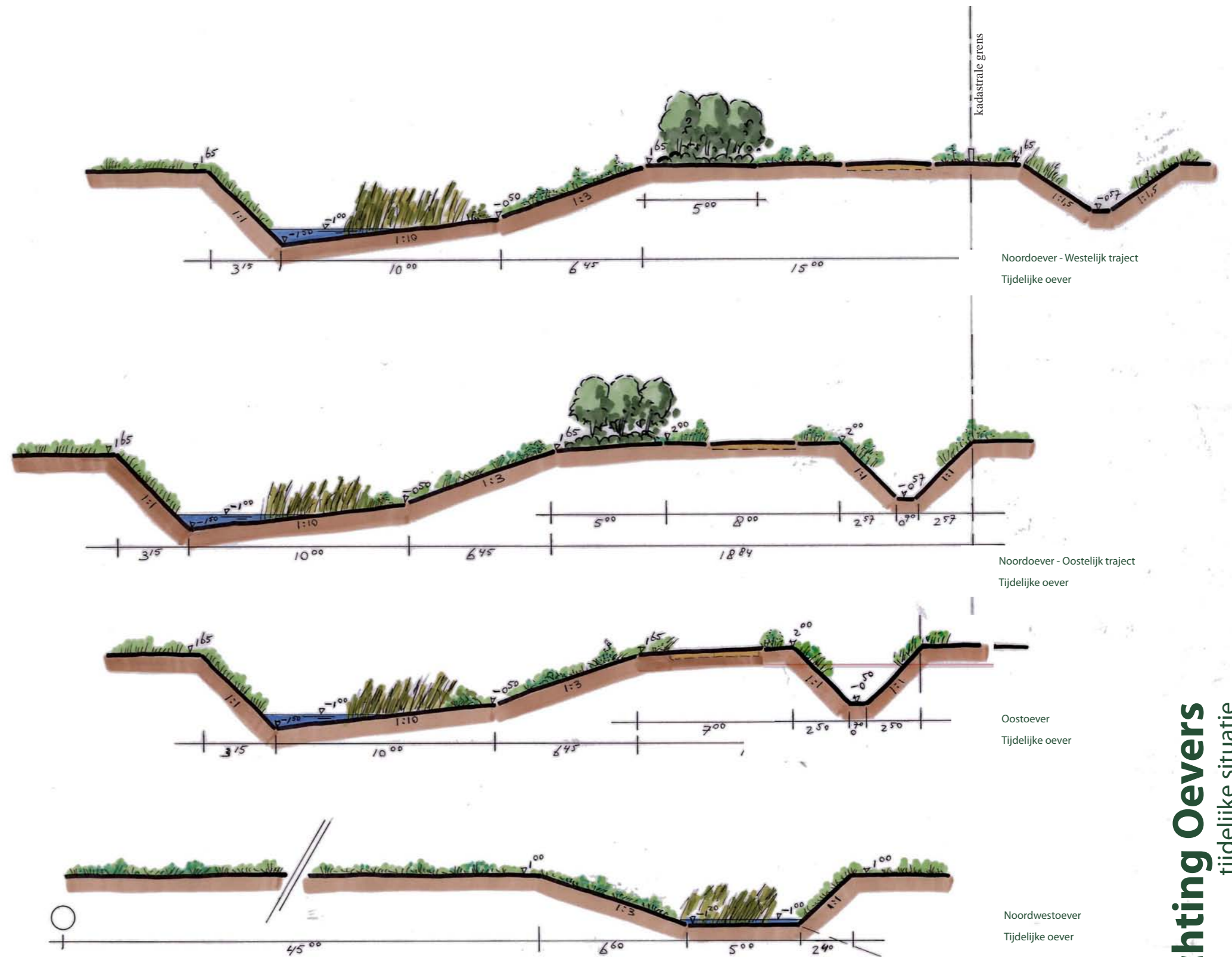
6.3 Noordwestoever

Evenals bij de noord- en oostoever wordt langs de noordwestoever, voor zover deze geen deel uitmaakt van het installatie/depotterrein, ter plaatse van de toekomstige rietkraag een brede geul gegraven. De bodemdpte van de geul (-1.20) en de breedte (5m.) zijn overeenkomstig de definitieve oever. Ook hier aan de binnenzijde een talud van 1:3 en aan de buitenzijde 1:1. Onder in de geul wordt riet geplant en de taluds worden ingezaaid met gras.

6.4 Westoever

Het noordelijk deel van de westoever, langs de Botjesweg, is tijdens de zandwinning in gebruik als bedrijfsterrein en deze oever grenst in de huidige situatie al aan de open plas. Hier is dus geen sprake van inrichting van een tijdelijke oever.

Het zuidelijk deel van de westoever wordt op korte termijn ingericht met de eindbestemming zwembaai. Hier is ook geen sprake van inrichting van een tijdelijke oever.

6.5 Beheer van de tijdelijke oevers

Het beheer van de grazige vegetaties bestaat uit het 1 à 2 maal per jaar maaien, afhankelijk van de vegetatieontwikkeling. Ten behoeve van de ontwikkeling van een schraal milieu, dient het maaisel afgevoerd te worden.

Het beheer van het bramenstruweel en de struiken bestaat, in principe, uit niets doen. De rietaanplant dient periodiek gecontroleerd te worden en waar nodig ingeboet te worden.

7. Literatuuroverzicht

- Voorontwerp provinciaal omgevingsplan Groningen – Provincie Groningen 2008
- Zand in Balans, bouwstenen voor een evenwichtig ontgroningenbeleid, vastgesteld 29 september 1998;
- Golden Raand, Landschappen van Groningen – M. Schroor en J. Meijering, 2007;
- Historische Atlas Groningen - uitgeverij Robas Producties, 1990; blad 99
- De atlas van Hoguenin - H.J. Versfelt en M. Schroor; blad 25
- De atlas van Kooper, oude kaarten van de Provincie Groningen – M. Schroor; blad 90-91
- Topografische kaart, blad 7H Noordbroek, verkend 1960, 1968 en 1978;
- Landschapsvisie Zuidbroek-noord, gemeente Menterwolde, HKB Stedenbouwkundigen, concept 17 januari 2011.

Verantwoording

Titel : Multifunctionele ontgroning Botjeszandgat

Subtitel : Inrichtingsplan

Aantal pagina's : 42

Projectnummer : 309871

Datum : 22 juli 2011

Status : Definitief

Auteur :

Illustraties :

Lay-out :

Goedgekeurd :

Paraaf goedgekeurd :